

“12:111 = Şüphesiz onların kıssalarında akıl sahipleri için ibret vardır. (Bu Kur’an) uyduralacak bir söz değildir. Ancak kendinden öncekilerin doğrulayıcısı, her şeyin açıklaması ve iman eden topluluk için bir hidayet ve rahmettir.”

Kuran’da pek çok kıssa geçiyor ve bu kıssaların düşünenler için ibretler (dersler) taşıdığı vurgulanıyor. Düşünmeye tam bu noktadan başlayabiliriz: Bu kıssalarda bizlere düşen nasıl dersler/ibretler olabilir? Bu derslerin kapsamı nedir?

Öte yandan “düşünmek” vurgusu geçiyor ayette. Demek ki, bu kıssaları okurken pasif bir dinleyici/okuyucu konumunda değil; aktif bir okuyucu konumunda olmamız gerekiyor. “Sana indirdiğimiz bu kitap kutludur; ayetlerini incelesinler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar.38:29” ayetini de hatırlarsak; demek ki anlatılan kıssaları “eskilerin hikayeleri” olarak değil; derinlemesine inceleyerek (tedebbür ederek) anlamaya çalışmalıyız.

Kurani anlamaya çalışma noktasında kıssaların daha özel bir yerinin olduğunu düşünüyorum. Zira bu kıssalarda oldukça mecazi ve edebi sanatlarla çerçevelenmiş bir anlatım dili kullanılmaktadır. Tam bir örnek olur mu bilmiyorum ama mesela biz Türkçede “adam kulağının üstüne yattı” deriz. Böyle bir cümle ile karşılaşırsak aslında farkında olmadan çok hızlı bir şekilde cümlenin geçtiği bağlama bakarız. Eğer adam kulak ağrısı çekiyor ve bu şekilde yatmanın ağrısını dindireceğine inanıyor ise “adam kulağının üstüne yattı” cümlesinin bağlamdan ilk okuduğumuz anlamı içerdiğini

anlarız. Fakat adamın söylenilenleri duymazlıktan geldiğini ifade eden bir bağlam var ise bunun bir deyim/mecaz kullanım olduğunu anlarız.

Peki kıssalarda geçen anlatımların birincil anlamlar mı yoksa mecaz kullanımlar mı olduğunu nereden bilebiliriz? İşte burada biraz mantığımızı devreye sokmamız gerekiyor. Eğer söylenceler/rivayetler kanalından gelen bilgiler ile anlamaya çalışırsak; aslında bu “anlamaya çalışmak” değil işin kolayına kaçmak oluyor ve o rivayetler/söylenceler doğru bile olsa aslında biz “kurani inceleme/tedebbür etme” emrini yerine getirmiş olmuyoruz.

Nasıl bir mantık yürütme işinden bashediğimi açıklamak için örnek olarak daha önce başka bir yazıda değindiğim bir konuya; Yusuf Suresi 31. Ayet ile ilgili bir konuya değinmek istiyorum:

12:31. (Kadın) Onların düzenlerini işitince, onlara (bir davetçi) yolladı, oturup dayanacakları yerler hazırladı ve her birinin eline (önlerindeki meyveleri soymaları için) bıçak verdi. (Yusuf’a da:) “Çık, onlara (görün)” dedi. Böylece onlar onu (olağanüstü güzellikte) görünce (insanüstü bir varlıkmiş gibi gözlerinde) büyüttüler, (şaşkınlıklarından) ellerini kestiler ve: “Allah’ı tenzih ederiz; bu bir beşer değildir. Bu, ancak üstün bir melektir” dediler.

Rivayetlerden gelen ön bilgi/ön kabul: Yusuf peygamber tarif edilemeyecek kadar çok güzel bir erkekti. Hatta insanlığın güzelliğinin yarısı ona verilmişti.

İşte bu ön kabul (doğru ya da yanlış) ayetleri anlamada pek çok parantezi bilgiyi de kabul etmemizi gerektiriyor. Yukarıda paylaştığım çeviride parantez içlerinde yer alan “önlerindeki meyveleri soymaları için” ve olağanüstü güzellikte” “şaşkınlıktan” ifadeleri aslında ayeti açıklamada hiçbir fonksiyon içermiyor; sadece bir ön kabulun desteklenmesi için anlamın nasıl yönlendiğini gösteriyor.

Ayetin analizi: Bu ayette geçen anlatım dilini kavramak için öncelikle biraz geriye gitmemiz gerekiyor:

12:16 = Akşamüstü ağlayarak babalarına geldiler.

Önceki ayetlerde Yusuf’un kardeşlerinin kurdukları plandan ve onu kuyuya atmalarından ve sonrasında sanki onu kurt yemiş gibi bir düzenek kurup eve geri dönmelerinden bahsedilir. Fakat 12:16’daki anlatıma dikkat ediniz. Sorulacak soru şu: Kardeşleri gerçekten ağlıyor mu yoksa ağlama taklidi mi yapıyorlar?

Akşamüstü ağlayarak babalarına geldiler. = Veyahirrûne lil-ezkâni **yebkûne** veyezîduhum
huşû’â(n)

Ayette geçen ifade “yebkune”. Acaba bu ifade Kuranda başka yerde kullanılıyor mu?

17:109= Ağlayarak yüz üstü yere kapanırlar. (Kur'an okumak) onların saygısını artırır. =
Veyahirrûne lil-ezkâni **yebkûne** veyezîduhum huşû'â(n)

17:109'dan anlıyoruz ki bu bildiğimiz "ağlamak" ifadesi. Çünkü ayette ağlama fiilini yerine getirenler önceki ayetlerle birlikte düşünüldüğünde imanlı olanlar ve herhangi bir yalandan ağlama durumu söz konusu değil.

Öyle ise, 12:16'da Yusuf'u kuyuya atan ve aslında suçlu durumunda olan kardeşlerin davranışları neden bu şekilde ifade edilmiş olabilir?

Şimdi bir an için gözünüzün önüne bir sinema filmini getirin. Bir katil var ve katil karısını hunharca öldürüyor. Ve daha sonra polisleri arayıp sanki eve yeni gelmiş gibi yapıyor ve hıçkırıklar feryatlar içerisinde ağlıyor ki inandırıcılığı artsın. Biz izleyiciler bu sahneyi izlerken adamı ağlıyor halde görürüz. İşte bu ayette de tabiri caizse sinematografik bir anlatım dili ile bize olay anlatılmış. Yusuf suresi boyunca bu anlatım dili sık sık kullanılır, aynı Surenin 81-83. Ayetlerinde de buna benzer bir anlatımı görüyoruz:

12: 81. "Babanıza dönün ve şunları söyleyin: 'Ey babamız, oğlun hırsızlık yaptı. Biz ancak bildiğimiz şeye tanıklık ediyoruz. Gizli işlenen bir şeyi önleyemedik.'"

12.82. 'Bulunduğumuz topluluğa ve beraber geldiğimiz kervana sor. Biz doğruyu anlatıyoruz.'

12.83. "Hayır, egonuz sizi bir işe sürüklemiş. Bana düşen artık güzelce sabretmektir. Olur ki ALLAH, bana onları topluca getirir. O, Bilendir, Bilgedir," dedi.

Büyük kardeşin diğerlerine Mısır'da verdiği öğüdü babalarının Filistin'de verdiği cevabın izlemesi çarpıcı ve ekonomik bir anlatım sanatıdır. Böylece, 81 ve 82 ayetlerinde yer alan öğüdün tekrarlanmasından kaçınılmış veya "Filistin'e varınca büyük kardeşin verdiği öğüde göre babalarına durumu anlattılar" gibi bir ifadeye gerek görülmemiştir. Mısır'da günler önce kardeşler arasında konuşulan sözler 83. ayet ile birlikte, birden bire üç boyut (yer, zaman ve bağlam) atlayarak Filistin'deki babalarıyla yüzyüze konuşmaya dönüşüyor. Bak 20:47-49; 26:16-18 (Edip Yüksel çevirisi ve dipnotu)

Yusuf suresindeki genel anlatım dili üzerine düşünüp bir mantık elde ettikten sonra 12:31 ayetini analiz etmeye devam edebiliriz.

Ayetin çevirisinde parantez ve yönlendirmeli anlatım içermeyen bir çevirisini tercih ettim:

Bunların gizliden gizliye dedikodularını işitti, onlara da'vetçi gönderdi ve onlar için dayalı döşeli bir sofra hazırladı ve her birine bir bıçak verdi, beriden de çık karşılarına dedi, hepsi onu görür görmez çok büyüttüler, kendilerinin ellerini doğradılar ve hâşâ, dediler, Allah için bu bir beşer değil, olsa olsa yüce bir melektir.

Ayette benim çok dikaktimi çeken ifade “kadınların ellerine bir bıçak verilmesi”nin vurgulanışı. Neden bıçak vurgulanıyor? Ayette toplanan kadınların yemek mi yiyecekleri, çay mı içecekleri hiçbir şey vurgulanmıyor; sadece kadınların onlara bıçak dağıtması vurgulanıyor....

Bunu sure'nin anlatım dilini göz ardı etmeden gözünüzde canlandırmaya çalışın...

Ayette dikkat çeken ikinci nokta kadınların hepsinin Yusuf içeri girince ellerini kesmesi; ama hepsinin...

Şimdi bu noktada hiç yorum yapmıyorum ve 19 ayet ileri gidiyor ve 50. Ayeti sizlerle paylaşıyorum:

O hükümdar “Onu bana getirin” dedi. Emir üzerine Yusuf’a gönderilen adam yanına gelince, Yusuf ona dedi ki: “Haydi efendine geri dön de, ona sor bakalım, o ellerini kesen kadınların maksatları ne imiş? Hiç şüphe yok ki, Rabbim, onların oyunlarını çok iyi bilir.”

Çok net ortaya çıkıyor ki, kadınlar Yusuf’a tuzak kurmuşlar. “Bıçak dağıtılma” vurgusunun nedeni de böylelikle daha iyi anlaşılmış oluyor. Yani kadınlar bize ayette anlatılmayan bir zamanda kendi aralarında anlaşmışlar ve o içeri girince onu büyükleyip/abartıp üstüne bu abartmalarını delillendirmek için de ellerini kesmişler.

Ayetlerde tüm bu olaylar bize görsel bir dille anlatılıyor.

Sonuç olarak eğer öncelikle Kuran'ın bize sunduğu mantığı kavramak üzerine biraz çalışırsak ve ardından doğru soruları sorarsak; kıssa'dan almamız gereken “ders”ler kendiliğinden belirmeye başlıyor.

=====

İsterseniz konuyu daha iyi anlamak ve kurduğumuz mantığı test etmek için aşağıda hazırladığım “mini test”i tanıdıklarınıza uygulayabilirsiniz. Bakalım onlar ne cevap verecek?

Mini test:

Aşağıdaki pasajı okuyunuz ve pasaj ile ilgili sorulara cevap veriniz:

Kadın diğer kadınların dedikodularını işitti, onlara da’vetçi gönderdi ve onlar için dayalı döşeli bir sofra hazırladı ve her birine bir bıçak verdi, beriden Yusuf’a çık karşılarına dedi, hepsi onu görür görmez çok büyüttüler, kendilerinin ellerini kestiler ve hâşâ, dediler, Allah için bu bir beşer değil, olsa olsa yüce bir melektir.

O hükümdar Yusufu bana getirin dedi. Emir üzerine Yusuf’a gönderilen adam yanına gelince, Yusuf ona dedi ki: “Haydi efendine geri dön de, ona sor bakalım, o ellerini kesen kadınların maksatları ne imiş? Hiç şüphe yok ki, Rabbim, onların oyunlarını çok iyi bilir.”

Soru 1: Yukarıdaki pasajda geçen karakterler hangi şıkta doğru verilmiştir?

a-) Kadın, Yusuf, hükümdar

b-) Kadın, diğer kadınlar, Yusuf, hükümdarın gönderdiği adam

c-) Kadın, Yusuf, hükümdar

d-) Kadın, diğer kadınlar, Yusuf, hükümdar, hükümdarın gönderdiği adam

Soru 2: Aşağıdakilerden hangisi pasaj için “kesin olarak” söylenebilir?

a-) Kadınlar dayalı döşeli sofrada meyve yemişlerdir.

b-) Kadınlar Yusuf’un yakışıklılığından çok etkilenmişlerdir.

c-)Kadınlar Yusuf’un Melek olduğunu düşünmektedirler.

d-)Yusuf kadınların kendisine oyun oynadıklarını düşünmektedir.

Soru 3: Aşağıda pasajda geçen bazı ifadeler ve onların yerine kullanılabilecek benzer anlamlı bir ifade verilmiştir. Bu eşleştirmelerden hangisi kullanılamaz?

I-) çok büyüttüler = abarttılar

II-)onların oyunlarını çok iyi bilir = onların tuzaklarını çok iyi bilir

III-)kadınlar ellerini kestiler = ellerini kökünden koparıp attılar

a-) Yalnız I

b-) Yalnız II

c-) Yalnız III

d) I, II ve III

Not: Bu konuda daha önce bir yazı paylaşmışım. Bu yazıdaki amacım o yazıdaki bulguları tekrar etmek değil; nasıl bir yaklaşımla o bulgulara ulaştığıma dair bir metodolojik açıklama yapmaktan ibarettir. Yazıda sergilemeye çalıştığım mantıkla bir sonraki yazım inşallah “Süleyman Peygamber” kıssası üzerine olacak.

Bu yazı da konu ile ilgili :

- [İbrahim Peygamber ateşe mi atıldı? \(I\)](#)

[Yusuf Suresinin fazileti](#)

•

[Yusuf Peygamber'in yanlış yorumlanan kıssası : Yusuf'un güzelliği](#)